

Eseu despre Alexandru Lapusneanu

Nuvela apare in primul numar al revistei iesene "Dacia Literara" din 1840 sub titlul de "Scene istorice din cronicile Moldaviei. Alexandru Lapusneanu". In aceasta nuvela avem prima proza istorica intr-adevar reusita din literatura noastra, si anume una care a stabilit pentru multa vreme standardele genului, o culme neintrecuta pâna in prezent. Punctul de plecare al nuvelei se afla in "Letopisetul Moldovei" lui Grigore Ureche, fara nici o intentie insa de "reconstituire" istorica. Limitele acesteia sunt ale verosimilului artistic si mai putin ale adevarului istoric.

Nuvela nu a fost bine primita, pt ca submina autoritatea boierilor; dintr-o data puterea ii revine domnitorului care incearca sa se sprijine pe popor.

Tema este istorica – perioada medievala moldoveana si ilustreaza evocarea unui moment zbuciumat din istoria Moldovei in timpul celei de-a doua domnii a lui Alexandru Lapusneanu.

Subiectul urmeaza o desfasurare ascendenta si o clasica evolutie a momentelor.

Culoarea de epoca e data insa nu atat prin descrieri, cat mai ales prin limbaj (utilizarea arhaismelor, vestimentatia, folosirea vb la imperfect si gerunziu), inspirat cu multa grija din cronica si adus in contexte perfect inteligibile contemporanilor. Nu atat vocabularul, care prin forta lucrurilor nu se mai foloseste azi (zobron, benisel, felendares, samuri, surguci, filaliu, junghiu etc., fiind vorba de costumatie sau de arme), dar mai ales cuvintele al caror continut semantic s-a schimbat, cat si fonetismele si constructiile sintactice arhaice, au o functie stilistica superioara, urmata si aplicata consecvent de Mihail Sadoveanu in romanele sale istorice de mai tarziu.

-Alexandru Lapusneanu – caracterizare-

Alexandru Lapusneanu este personajul principal al nuvelei cu acelasi titlu prin calitati de exceptie si efecte extreme, chiar de la inceput domnitorul dovedeste vederi progresiste, inaintate, raspunzând boierilor: Voi mulgeti laptele tarii, dar a venit vremea sa mulg si eu pre voi! si de aseamenea este ambitios cand boierii ii cer sa se plece pt k poporului ii este bine fara el "Cu voia si fara voia voastra, am sa ma ridic pe tron, decat sa ma-ntorc mai degraba si va intorc Dunarea cursului"

Apreciat constant drept un erou romantic din punctul de vedere al curentului literar, prin calitati de exceptie si defecte extreme, construit pe baza antitezei romantice, Alexandru Lapusneanu este un personaj complex, bine individualizat. Individualizarea si definirea caracterologica a lui Lapusneanu atinge o expresivitate nemaiintalnita pana la 1840 si inca neegalata in nuvela istorica romaneasca ulterioara.

Este expert in manipulare si declara cu cinism acest lucru atunci când, la inceput, hotaraste sa-i crute, deocamdata, pe boieri, si pe Motoc in special: "Te voi cruta caci imi esti trebuitor, ca sa ma mai usurezi de vlastamurile norodului. Sunt alti trantori de care trebuie curatit stupul". Deasemenea

el dovedeste inteligenta, tact, dar mai ales un echilibru interior desavarsit. Cinismul, sangele rece, coportamentul fata de Motoc, dezvaluie o fata diabolica a domnitorului Lapusneanul dovedeste o cunoastere sigura asupra oamenilor, dar si o abilitate politica remarcabila. Scena aceasta adauga alte trasaturi portretului domnitorului: luciditate, duritate si ironie. In deschiderea celui de-al treilea capitol (punctul culminant al nuvelei) cititorul este prevenit despre dramatica derulare a faptelor ce vor urma: "impotriva obiceiului sau, Lapusneanul, in ziua aceea, era imbracat in toata poama domneasca...". Domnitorul, ca un mare actor, isi regizeaza, astfel, scena, urmarind cu atentie reactiile celorlalti.. . in caracterizarea personajului Negruzzi noteaza gesturi, mimica, comportarea, replica: -Bine ati venit boieri, zise Lapusneanul, silindu-se a zâmbi...; ...raspunde Lapusneanul, a carui ochi scânteia ca un fulger...

Lapusneanul nu este un model, ci un tip de domnitor crud, ce devine un simbol al tiraniei. In familie are momente si de tandrete si de cruzime.

Sotia sa, Doamna Ruxandra ocupa un rol minor. Prin firea ei slaba, firava, lipsita de hotarare si personalitate, inclinata sa asculte pe altii, miloasa, ea este totusi fiica, sora si sotie de domn. Doamna Ruxandra este un instrument, atat al sotului, cat si al lui Spancioc, care se foloseste de slabiciunea ei temperamentală in otrvirea Lapusneanului.

Vornicul Motoc e tipul intrigantului politic, inteligent si abil, care vinde domn dupa domn, cu o slugarnicie ce-l dezgusta si pe Lapusneanu. Cu o ura si un dispret total fata de popor, el este un personaj mult mai malefic decat domnitorul.